

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน มัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล¹

The Role of School Administrators in Supporting the Secondary School Libraries' Performances in Bangkok Metropolitan Area and Its Vicinity

ศิริวรรณ เสรมิวิฑูรย์²

Siriwan Sermvithoon

แววตา เตชาทวีวรรณ³

Wawta Techataweewan

ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์⁴

Tadasak Wajiraprechapong

¹บทความจากปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²นิสิตปริญญาโท ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: siri_2513@hotmail.com

³ปร.ต. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: walta@swu.ac.th

⁴รองศาสตราจารย์ (อาจารย์พิเศษ) ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: Tadasak@swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทและเปรียบเทียบของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านนโยบายและแผน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ และด้านเทคโนโลยี โดยจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 154 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ F-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป และสังกัดโรงเรียนขนาดใหญ่ 2) ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุด โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนตามตัวแปร พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี มีบทบาทต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีบทบาทมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

Abstract

The objectives of this research were to study the role of school administrators in supporting the secondary school libraries' performances in Bangkok metropolitan area and its vicinity. The role was investigated in five categories: Policy and Planning, Personnel, Budget, Building and Equipment and Technology. Data were collected using a questionnaire sent to a sample group of 154 secondary school administrators. The data were analyzed using percentage, means, standard deviation and F-test. Data were compared in two variables: administrator's working experience and the school size. The results revealed that: 1) The majority of school administrators earned a Master's degree in education, had 11 years of working experience, and worked in large-sized schools. 2) School administrators' role in supporting libraries across all roles was at a high level. 3) In comparing the role of school administrators in supporting school libraries according to their working experience, it was found that the administrators with 5-10 years experience played a more effective role than those with less than 5 year experience, with statistical significance at the .05 level. 4) In comparing the role of school administrators in supporting school libraries according to school size, it was found that the administrators who worked in large-sized schools played a more effective role than those who worked in medium-sized and small-sized schools, with statistical significance at the .05 level.

คำสำคัญ: ผู้บริหารโรงเรียน ห้องสมุดโรงเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา

Keywords: School administrator, School library, Secondary school

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ได้กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักที่ว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ในมาตรา 24 ยังกำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ในการที่จะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ใช้ประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545: 44) ห้องสมุดโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาในโรงเรียน และต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและส่งเสริมการเรียนการสอนของครูและนักเรียน โดยมุ่งให้นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้และใช้ประโยชน์จากความรู้นั้น ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพการงานหรือการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (สุพรรณ ส่องแสงจันทร์. 2552: ออนไลน์)

ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการวางแผนและจัดดำเนินการให้ห้องสมุดมีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนการสอน รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สำหรับครูและนักเรียนตลอดจนชุมชนตามวัตถุประสงค์ของห้องสมุด (วินัย กองสิน. 2542: ออนไลน์) ซึ่งภาระของครูบรรณารักษ์มิใช่เพียงแต่รับผิดชอบในการคัดเลือก ให้บริการสื่อหรือวัสดุสารสนเทศ หรือเพียงแค่จัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานห้องสมุด ครูบรรณารักษ์จะต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการใช้ห้องสมุดและการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งกิจกรรมที่จัดโดยห้องสมุดและจัดร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ผู้บังคับบัญชา หัวหน้ากลุ่มบริหาร หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอกโรงเรียน กุหลาบ บัญลายนาถ (2544: 7) ได้สรุปภาระงานหลักของครูบรรณารักษ์ 3 ประการ ดังนี้

1. บทบาทด้านบริหารจัดการ ได้แก่ การดำเนินงานทุกอย่างให้เป็นไปตามนโยบายและวิสัยทัศน์ของห้องสมุด ได้แก่ กำหนดรายละเอียดและระเบียบการปฏิบัติงานด้านเทคนิค นโยบายการจัดหาหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์สารสนเทศ ให้สอดคล้องกับหลักสูตร การจัดทำโครงการประจำปี แผนการจัดกิจกรรมห้องสมุด การติดตามงาน การประเมินผลงานของบุคลากร และจัดทำรายงานการปฏิบัติงานเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน

2. บทบาทด้านงานเทคนิค หมายถึง การดำเนินงานต่าง ๆ ที่อยู่เบื้องหลังการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ เช่น การคัดเลือกและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ การลงทะเบียนหนังสือ การจัดหมวดหมู่หนังสือ การสร้างฐานข้อมูล การดูแลซ่อมแซมและการสำรวจทรัพยากรห้องสมุดให้เป็นปัจจุบันและทันสมัยอยู่เสมอพร้อมที่จะให้บริการ เป็นต้น

3. บทบาทด้านงานบริการ ครูบรรณารักษ์จะต้องดำเนินการด้วยวิธีใด ๆ ก็ตามในอันที่ผู้ใช้บริการได้รับประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรห้องสมุดอย่างเต็มที่ งานบริการถือเป็นหัวใจของห้องสมุดหรือเป็นงานหลักของห้องสมุด การจะประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานของห้องสมุดว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ขึ้นอยู่กับงานบริการเป็นสำคัญ โดยมีครูบรรณารักษ์เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าแก่ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ใช้บริการทั่วไป ซึ่งทุกฝ่ายต่างให้ความเชื่อถือยอมรับว่าครูบรรณารักษ์เป็นผู้ที่ทำหน้าที่นี้ได้ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด เนื่องจากครูบรรณารักษ์เป็นผู้ที่ทำงานอยู่ท่ามกลางสารสนเทศ จึงมีความรอบรู้สารสนเทศและมีความเชี่ยวชาญในการสืบค้นสารสนเทศตรงความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างถูกต้องแม่นยำในเวลาอันรวดเร็ว (สุพรรณ ส่องแสงจันทร์; และคณะอื่น ๆ. 2550: 27)

การที่ครูบรรณารักษ์จะสามารถดำเนินงานในหน้าที่ดังกล่าวมาจนได้รับผลสำเร็จและสามารถตอบสนองนโยบายการศึกษาของชาติได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญที่จะมาสนับสนุน ประการหนึ่งนั่นก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นบุคคลที่สำคัญ

ที่สุดที่จะทำให้การดำเนินงานของห้องสมุดประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ของ ซึ่งบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการดำเนินงานของห้องสมุด มีดังนี้ (กิ่งแก้ว นามโสภา. 2537: 1; สุขพิกุล พิสิฐภูพันธ์. 2541: 23; พัทธราภรณ์ เอี่ยมละออง. 2548: 5; แววดา เตชาทวีวรรณ. 2551: 5-6)

1. ด้านนโยบายและแผน ผู้บริหารมีหน้าที่กำหนดนโยบายของห้องสมุดให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและของโรงเรียน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานห้องสมุดและพัฒนาระบบงานให้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และถูกต้องในการปฏิบัติงานและการบริการของห้องสมุด รวมทั้งทำให้ห้องสมุดทันต่อยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ยังสนับสนุนด้วยการอนุมัติโครงการและแผนงานต่าง ๆ ของห้องสมุดให้ดำเนินการไปได้ด้วยดี รวมทั้งการประเมินผลงาน

2. ด้านบุคลากร ผู้บริหารมีหน้าที่ในการจัดหาครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์โดยตรงและมีอัตรากำลังที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถบริหารจัดการห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดบทบาทของครูบรรณารักษ์ให้ชัดเจนเพื่อให้ครูบรรณารักษ์มีเวลาทำงานในห้องสมุดอย่างเต็มที่ ส่งเสริมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพของครูบรรณารักษ์ และสนับสนุนงานห้องสมุดให้เทียบเท่ากับงานวิชาการอื่น ๆ ตลอดจนพิจารณาความดี ความชอบของครูบรรณารักษ์ ให้ทัดเทียมกับบุคลากรสายงานอื่นในโรงเรียน

3. ด้านงบประมาณ ผู้บริหารมีหน้าที่ในการสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดให้มีเพียงพอกับความต้องการของครูและนักเรียน ตลอดจนเครื่องใช้วัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของห้องสมุด รวมทั้งอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการเบิกจ่าย

4. ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ ผู้บริหารมีหน้าที่ในการสนับสนุนสถานที่ตั้ง และอาคารห้องสมุดให้มีความเหมาะสม สถานที่ตั้งควรเป็นเอกเทศ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่อยู่ห่างไกลกับอาคารเรียนมากเกินไป หรืออยู่ใกล้ห้องเรียนมากเกินไปซึ่งอาจมีเสียงดังรบกวนผู้ใช้ห้องสมุดได้ ตลอดจนมีครุภัณฑ์ที่เพียงพอและเหมาะสม

5. ด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารมีหน้าที่ในการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีทั้งด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ บุคลากร และสาธารณูปโภคที่อำนวยความสะดวกในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการดำเนินงานและการบริการของห้องสมุด

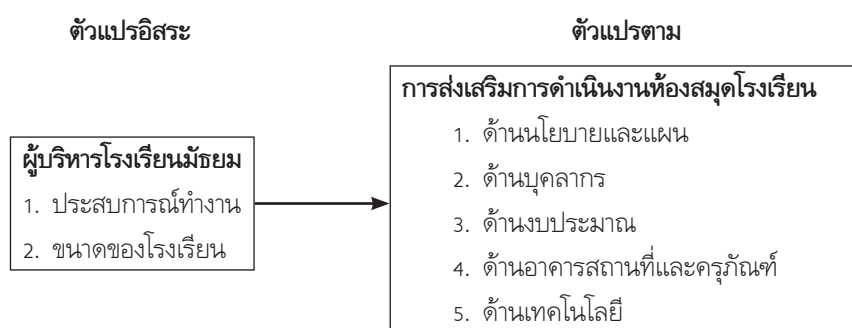
จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารโรงเรียนนับว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของห้องสมุดโรงเรียนสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี โดยผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนด้านการเงิน อัตราค่าจ้างคนช่วยงานในห้องสมุด และส่งเสริมให้ครูบรรณารักษ์มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ตลอดจนช่วยเหลือให้การพิจารณาอนุมัติงบประมาณ และโครงการต่าง ๆ ตามที่ห้องสมุดร้องขอ ซึ่งงานวิจัยของแซนนอน (Shannon. 2009) และโอเบิร์ก (Oberg. 1997) พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนงานห้องสมุดให้ประสบความสำเร็จ ขณะเดียวกันห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและเป็นหน่วยงานช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์โดยตรงของครูและนักเรียน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายและเจตนารมณ์ของหลักสูตร ทำให้ครูและนักเรียนได้รับประโยชน์ในเรื่องการศึกษาค้นคว้าความรู้ ตลอดจนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันเหตุการณ์ (วณิ ฐพานวงศ์คานติ. 2543: 23) งานวิจัยในประเทศไทยมีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารต่อการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนระดับประถมศึกษาซึ่งผลการศึกษาโดยรวมพบว่า ผู้บริหารให้การสนับสนุนในระดับปานกลาง (สุขพิกุล พิสิฐภูพันธ์. 2541: ชนะ พรพิมลวงศา. 2543; ปาหนัน แสงทองสุข. 2546) ส่วนการศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อห้องสมุดยังไม่มีปรากฏชัดเจน จากความสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนในด้านนโยบายและแผน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์และด้านเทคโนโลยี ซึ่งผลที่ได้จากวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการสนับสนุนและส่งเสริมห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สำคัญด้านการเรียนการสอนให้กับครูอาจารย์ และนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีบทบาทต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดแตกต่างกัน
2. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีบทบาทต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 190 โรงเรียน จำนวน 190 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่สุ่มจากประชากรทั้งหมด ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 154 คนซึ่งมากกว่าจำนวนขั้นต่ำหรือจำนวน 127 คนตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 607-610)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาจากวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่ได้รับรางวัล จำนวน 10 โรงเรียน เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารต่อการส่งเสริมห้องสมุด แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและแผน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ และครุภัณฑ์ และด้านเทคโนโลยี

แบบสอบถามดังกล่าวผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) และนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี กาญจนบุรี นครปฐม และฉะเชิงเทรา จำนวน 30 โรงเรียน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970: 161) ได้ค่าระดับความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.96

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ จำนวน 190 ชุด โดยเริ่มดำเนินการ ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2554 ถึงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2554 ได้รับแบบสอบถามคืนกลับมาจำนวน 159 ชุด ซึ่งคัดเลือกเอาเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ได้จำนวนทั้งสิ้น 154 ชุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละวิเคราะห์ข้อมูล สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์ข้อมูลคำถามที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการดำเนินงานห้องสมุด ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และใช้ค่า F-test แบบ Independent เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดจำแนกตามตัวแปร ได้แก่ ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีผลการวิจัย ดังนี้

1. สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท ร้อยละ 84.41 รองลงมา ได้แก่ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 12.34 และปริญญาเอก ร้อยละ 3.25 ตามลำดับ ผู้บริหารส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 50.00 รองลงมา ได้แก่ มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 27.92 และมีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 5-10 ปี ร้อยละ 22.08 นอกจากนี้ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารของโรงเรียนขนาดใหญ่ ร้อยละ 35.71 รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็กและกลาง ร้อยละ 32.47 และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ร้อยละ 31.82

2. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุด พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและแผน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ และด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับมากเช่นกัน ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุด

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน	การส่งเสริมห้องสมุด		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านนโยบายและแผน	4.19	0.58	มาก
2. ด้านบุคลากร	4.12	0.60	มาก
3. ด้านงบประมาณ	4.25	0.61	มาก
4. ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์	4.27	0.61	มาก
5. ด้านเทคโนโลยี	4.23	0.70	มาก
รวม	4.21	0.52	มาก

3. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีบทบาทต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 โดยผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี มีบทบาทต่อการส่งเสริมห้องสมุดมากกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี มีบทบาทในด้านนโยบายและแผน และด้านงบประมาณมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงาน 11 ปีขึ้นไปมีบทบาทในด้านบุคลากรมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน	ประสบการณ์ทำงาน			F
	ต่ำกว่า 5 ปี	5-10 ปี	11 ปีขึ้นไป	
	(n=43) $\bar{X}$	(n=34) $\bar{X}$	(n=77) $\bar{X}$	
1. ด้านนโยบายและแผน	3.99 ^b	4.28 ^a	4.27	3.712*
2. ด้านบุคลากร	3.90 ^b	4.16	4.23 ^a	4.469*
3. ด้านงบประมาณ	4.12 ^b	4.40 ^a	4.24	2.030*
4. ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์	4.13	4.38	4.29	1.683
5. ด้านเทคโนโลยี	4.08	4.24	4.31	1.611
รวม	4.04 ^b	4.29 ^a	4.27	3.156*

$$F(.05; df 2,151) = 3.02$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

a ใช้กำกับค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากกว่าค่าที่มี b กำกับ

4. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีบทบาทต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีบทบาทต่อการส่งเสริมห้องสมุดมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีบทบาทในด้านบุคลากรมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและกลาง ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน	ขนาดของโรงเรียน			F
	เล็กและกลาง (n=50) $\bar{X}$	ใหญ่ (n=55) $\bar{X}$	ใหญ่พิเศษ (n=49) $\bar{X}$	
1. ด้านนโยบายและแผน	4.06	4.26	4.28	2.321
2. ด้านบุคลากร	3.89 ^b	4.31 ^a	4.15	7.924*
3. ด้านงบประมาณ	4.14	4.33	4.25	1.427
4. ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์	4.21	4.32	4.27	0.443
5. ด้านเทคโนโลยี	4.07	4.33	4.32	2.395
รวม	4.08 ^b	4.31 ^a	4.25	3.208*

$$F(.05; df 2,151) = 3.02$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

a ใช้กำกับค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากกว่าค่าที่มี b กำกับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุด พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จำเป็นของนักเรียนทุกคน โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนให้ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองทำให้สามารถพัฒนาคุณภาพในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง รวมทั้งสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรของโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่จึงตระหนักถึงคุณค่าของห้องสมุดดังกล่าวจึงให้การสนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญการเรียนการสอนในโรงเรียน (คู่มือปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียน. 2548: 3) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุด ดังนี้

1.1 ด้านนโยบายและแผน พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทด้านนโยบายและแผนในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอารีย์ สนั่นดี (2548) ที่ศึกษาบทบาทผู้บริหารโรงเรียนจากความคิดเห็นของบุคลากรครูและพบว่าผู้บริหารมีบทบาทด้านการกำหนดนโยบายและแผนในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการกำหนดนโยบายและแผนเป็นบทบาทและหน้าที่พื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนในฐานะเป็นผู้นำของสถานศึกษา โดยเป็นผู้กำหนดนโยบาย พันธกิจ วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ แผนงานและโครงการทั้งระยะสั้นและระยะยาว (Krajewski; Martin; & Walden. 1983: 60-65) เพื่อสนองตอบต่อสาระ

สำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปิยนันท์ รัตนกุล. ม.ป.ป.: ออนไลน์) และเป็นตามมาตรฐานการประเมินคุณภาพการดำเนินงานของห้องสมุด มาตรฐานที่ 1 ด้านความสามารถในการบริหารตัวบ่งชี้ที่ 2.1 “ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายและแผนงานการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552: 8-11) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทด้านนโยบายและแผน 3 ลำดับสูงสุด ได้แก่

1.1.1 การให้ครูบรรณารักษ์มีส่วนร่วมการกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานห้องสมุด ผู้บริหารกระทำโดยการผ่านคณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียนที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นที่ปรึกษา ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเป็นประธาน หัวหน้ากลุ่มวิชาเป็นกรรมการ และครูบรรณารักษ์เป็นกรรมการและเลขานุการ มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติของห้องสมุดให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนร่วมกัน ซึ่งการวางแผนร่วมกันทำให้ผู้ที่มีส่วนร่วมโดยเฉพาะครูบรรณารักษ์เกิดความเข้าใจและยอมรับในแนวคิดและนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนโดยเล็งเห็นถึงความสำเร็จและผลประโยชน์ร่วมกัน (Herring. 1998: Online)

1.1.2 การกำหนดนโยบายการใช้ห้องสมุดเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอารีย์ สุนฺหณี (2548) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในสนับสนุนการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน งานวิจัยของสุชพิกุล พิสิฐภูพันธ์ (2541) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้ห้องสมุดอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของแวน ฮาเมอร์สเวลด์ (Van Hamersveld. 2007) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนการดำเนินงานของห้องสมุดโรงเรียนเพราะเชื่อว่าห้องสมุดมีผลต่อความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของนักเรียนที่จะช่วยพัฒนาความรู้ สติปัญญาและทักษะการรู้สารสนเทศ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตและเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ผู้บริหารโรงเรียนตระหนักถึงคุณค่าของการอ่านและการใช้ห้องสมุดจึงมีนโยบายส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านโดยใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้

1.1.3 การกำหนดโครงสร้างระบบการบริหารห้องสมุดและคณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานห้องสมุด ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้กำหนดสายงานบังคับบัญชาของห้องสมุดให้ขึ้นตรงกับผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหรือฝ่ายบริการตามแต่นโยบายของแต่ละโรงเรียน รวมทั้งการแต่งตั้งบุคคลภายนอกห้องสมุดและโรงเรียนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการห้องสมุด (อารมณี เหล่าสุนทร. 2553: ออนไลน์) ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการประเมินคุณภาพการดำเนินงานของห้องสมุด มาตรฐานที่ 2 ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาห้องสมุด ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 “ผู้บริหารจัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน” และตัวบ่งชี้ที่ 2.3 “ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนเป็นกรรมการงานห้องสมุด” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552: 8-11) ดังนั้นในการกำหนดนโยบายและวางแผนห้องสมุดต้องประกอบด้วยคณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนที่มาจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งวิทยาการอื่นทั้งในโรงเรียนและชุมชนโดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นที่ปรึกษา ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเป็นประธาน หัวหน้ากลุ่มวิชาเป็นกรรมการ ครูบรรณารักษ์เป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้กำหนดโครงสร้างการบริหารห้องสมุดและคณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนดังกล่าว

1.2 ด้านบุคลากร พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทด้านบุคลากรในระดับมาก เช่น การแต่งตั้งครูทำหน้าที่บรรณารักษ์และบุคลากรดำเนินงานห้องสมุด การส่งเสริมสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ครูบรรณารักษ์ได้รับการพัฒนาตนเอง การจัดหาบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และการส่งเสริมสนับสนุนและการสร้างโอกาสให้ครูบรรณารักษ์ได้ทำผลงานทางวิชาการ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากบรรณารักษ์และบุคลากรที่ปฏิบัติงานห้องสมุดมีหน้าที่ในการเชื่อมโยงความรู้ในห้องสมุดกับผู้ใช้บริการ จึงควรมีความเป็นมืออาชีพ มีจิตบริการ เป็นนักจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การเรียนรู้ และเป็นผู้บริหารจัดการความรู้ที่ดี (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2553: 3-6) ซึ่งตรงกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้เพื่อการประกันคุณภาพของห้องสมุด มาตรฐานที่ 1 เกี่ยวกับผู้บริหารมีความสามารถในการ

บริหารจัดการ ตัวบ่งชี้ 1.4 ที่ระบุว่าผู้บริหารจัดให้มีครูทำหน้าที่บรรณารักษ์และบุคลากรดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552: 8-11) นอกจากนี้องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (2548: 6) ได้กำหนดองค์ประกอบสำหรับการดำเนินงานห้องสมุดที่ประสบผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพในด้านการจัดองค์การว่า “โรงเรียนต้องจัดหาบุคลากรห้องสมุดโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถให้เพียงพอและสอดคล้องตามมาตรฐานวิชาชีพ” ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดหาครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์โดยตรงมาทำหน้าที่ดำเนินการห้องสมุดโรงเรียน โดยเห็นประโยชน์ของบรรณารักษ์วิชาชีพที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของห้องสมุดได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคานารี (Canari. 1980) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในมลรัฐวิสคอนซิน ประเทศสหรัฐอเมริกา มีทัศนคติในเชิงบวกต่อคุณลักษณะเฉพาะบุคคลของครูบรรณารักษ์ โดยเฉพาะด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ บรรณารักษ์และประสิทธิภาพการให้บริการห้องสมุด ส่วนบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนด้านบุคลากรในเรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูบรรณารักษ์ไปศึกษาดูงานห้องสมุดในต่างประเทศ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากการไปศึกษาดูงานห้องสมุดในต่างประเทศมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่จึงไม่เห็นความจำเป็นในเรื่องนี้

1.3 ด้านงบประมาณ พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทด้านงบประมาณในระดับมาก ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับจัดหาหนังสือ การให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือในการวางแผนงบประมาณของห้องสมุด การจัดสรรงบประมาณประจำปีเพื่อสนับสนุนการพัฒนางานห้องสมุด และการจัดทำแผนระยะยาวสำหรับงบประมาณของห้องสมุดไว้ในแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารจัดการงานห้องสมุดต้องอาศัยงบประมาณในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความเข้าใจในกระบวนการจัดสรรงบประมาณของห้องสมุดอย่างเพียงพอและเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนงานของห้องสมุด (คู่มือปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียน. 2548: 9-10) ซึ่งการสนับสนุนด้านงบประมาณและการวางแผนงบประมาณห้องสมุด เป็นบทบาทตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้เพื่อการประกันคุณภาพของห้องสมุด มาตรฐานที่ 1 เกี่ยวกับผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการ ตัวบ่งชี้ 1.5 ที่ระบุว่าผู้บริหารจัดหางบประมาณสำหรับพัฒนาห้องสมุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552: 8-11) การที่ห้องสมุดได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่องทำให้ห้องสมุดสามารถจัดสรรทรัพยากรสารสนเทศ ครุภัณฑ์และวัสดุที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานส่งผลให้การดำเนินงานห้องสมุดราบรื่น ตลอดจนการวางแผนด้านงบประมาณสามารถผลักดันให้ห้องสมุดได้พัฒนาตามแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทระดับมาก โดยกำหนดให้ห้องสมุดตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมและมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุขพิกุล พิสิฐภูพันธ์ (2541) พบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นอาคารสถานที่เป็นสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากอาคารสถานที่และครุภัณฑ์เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารจัดการงานห้องสมุดที่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนและครูอาจารย์ (คู่มือการปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียน. 2548: 11-13) ห้องสมุดโรงเรียนที่มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการอ่าน การเรียนรู้ การค้นคว้า อุดมไปด้วยความรู้และความบันเทิง สามารถเชิญให้ทุกคนเข้ามาใช้บริการเสมือนหนึ่งเป็นบ้านหลังที่สอง ที่สะดวก สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย และปลอดภัยสำหรับทุกคนที่เข้ามาใช้บริการ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2553: 6) จึงเท่ากับการสนับสนุนให้นักเรียนและครูอาจารย์เข้ามาใช้ห้องสมุดมากยิ่งขึ้น เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการและปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้รักการอ่านและการค้นคว้าทำให้ห้องสมุดประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.5 ด้านเทคโนโลยี พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดหาและส่งเสริมเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโอเบอร์ก (Oberg. 1997) ที่ศึกษาบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในประเทศแคนาดา พบว่าผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของห้องสมุด ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทต่อสถานศึกษาและห้องสมุดอย่างมาก รวมทั้งการเชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย

ส่วนใหญ่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายได้โดยผ่านโครงการสกูลเน็ต (SchoolNet) ทำให้ห้องสมุดโรงเรียนหลายแห่งในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลสามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตและงานเครือข่ายของระบบห้องสมุดอัตโนมัติที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการบริการของห้องสมุด และการพัฒนาโครงการห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (E-Library) ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญที่จะสนับสนุนให้ห้องสมุดมีศักยภาพด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ และอุปกรณ์พิเศษสำหรับผู้บกพร่องทางการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาระบบให้มีสมรรถนะสูงและทันสมัยอยู่เสมอ (คู่มือการปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียน. 2548: 13-14)

2. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีบทบาทต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 โดยผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปีมีบทบาทต่อการส่งเสริมห้องสมุดมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมีภาระงานรับผิดชอบทุกส่วนของโรงเรียน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคคล งานกิจการนักเรียน งานธุรการการเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานสนับสนุนโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นจำเป็นต้องใช้ความรู้และประสบการณ์ค่อนข้างมาก สำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี ถือว่ามีประสบการณ์การบริหารโรงเรียนค่อนข้างน้อย จึงต้องใช้เวลาในการศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจงานทุกงานของโรงเรียนเพื่อจัดการบริหารโรงเรียนโดยรวมดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี ซึ่งมีประสบการณ์การบริหารโรงเรียนค่อนข้างมากจึงมักเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะสูงและได้รับการยอมรับด้านความสามารถของการบริหารที่สามารถพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพได้ จึงสามารถสร้างความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียนทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างราบรื่น จึงไม่เสียเวลาในการเรียนรู้งานและสามารถบริหารงานผ่านกลไกต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ดีกว่า ทำให้สามารถบริหารจัดการโรงเรียนได้ทุกด้านรวมทั้งงานห้องสมุดด้วย

3. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีบทบาทต่อการส่งเสริมการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีบทบาทต่อการส่งเสริมห้องสมุดมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุขพิกุล พิสิฐฐพันธ์ (2541) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุดด้านอาคารสถานที่ ด้านการดำเนินงานห้องสมุด ด้านหนังสือวัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากร และด้านการส่งเสริมการใช้ห้องสมุดมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและกลาง ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีการพัฒนาการทำงานมานานทำให้งานห้องสมุดมีความก้าวหน้าและเพียบพร้อมกว่าห้องสมุดโรงเรียนขนาดเล็กและกลาง นอกจากนี้ยังมีความพร้อมด้านบุคลากรทั้งนักเรียนและครูอาจารย์ มีครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์โดยตรงและมีงบประมาณที่เพียงพอ ประกอบกับนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับปานกลางและยังต้องพึ่งพาอาศัยห้องสมุดในการศึกษาค้นคว้าอยู่ในระดับมาก โรงเรียนจึงให้ความสำคัญกับงานห้องสมุดในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและใกล้ชิดตัวของนักเรียน (ศุภมาศ ณ ถลาง. 2554: สัมภาษณ์) นอกจากนี้โรงเรียนขนาดเล็กและกลางส่วนใหญ่มักมีปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ ซึ่งห้องสมุดหลายแห่งมีครูบรรณารักษ์ที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์โดยตรง ประกอบกับงบประมาณจำกัดจึงทำให้ผู้บริหารต้องจัดลำดับความสำคัญของการบริหารงานซึ่งอาจให้ความสำคัญของงานห้องสมุดในระดับรองหรืออันดับต่ำกว่างานอื่นของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1. ด้านนโยบายและแผน ผลการวิจัยที่พบว่าในการกำหนดนโยบายและแผนเป็นการร่วมกันของครูบรรณารักษ์ บุคลากรครูและคณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียน ครูบรรณารักษ์ บุคลากรห้องสมุด และคณะกรรมการห้องสมุดควรได้รับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ศึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านห้องสมุด อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อจะได้ติดตามความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีของงานห้องสมุดและมีทัศนคติความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน สามารถนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยยิ่งขึ้น

2. ด้านบุคลากร ผลการวิจัยที่พบว่าผู้บริหารมีบทบาทในการจัดหาครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ซึ่งนอกเหนือจากการจัดหาดังกล่าวแล้วผู้บริหารโรงเรียนควรให้การสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของครูบรรณารักษ์ที่มีอยู่ด้วยเช่นกันทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารด้านวิชาการของโรงเรียนและการพัฒนาตนเอง เช่น การแต่งตั้งให้เป็นกรรมการฝ่ายวิชาการของโรงเรียน การอนุญาตให้ศึกษาต่อ การได้รับโอกาสในการศึกษาดูงานห้องสมุดทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์แก่ครูบรรณารักษ์ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญที่จะผลักดันการดำเนินงานห้องสมุดให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายและแผนงานของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้ว นามโสภา. (2537). **ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาต่อปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุด**. ปรินญาณินพนธ์. ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กฤษดาภ บันลายนาค. (2544). **การปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- คู่มือการปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียน**. (2548). แปลโดย แม้นมาส ชวลิต. กรุงเทพฯ: ยูเนสโก.
- ชนะ พรพิมลวงศา. (2543). **บทบาทของผู้บริหารในการบริหารห้องสมุดโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปาหนัน แสงทองสุข. (2546). **บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาห้องสมุดตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ปิยนันท์ รัตนกุล. (ม.ป.ป.). **การบริหารจัดการห้องสมุดโรงเรียน**. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2553, จาก http://www.lscmu.freejoomlas.com/index.php?option=com_content &task=view&id=53&Itemid=2
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 1-40**. (2542). สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2554, จาก <http://www.kodmhai.com/m4/m4-1/Nthailaw-4-1/Nlaw/N1188/m1-40.html>
- พัชราภรณ์ เอี่ยมละออ. (2548). **ปัญหาการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและบรรณารักษ์ สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษา ระยอง จันทบุรี และตราด**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- วาทณี ฐาปนวงศ์คานติ. (2543). **การจัดและบริหารงานห้องสมุด**. กรุงเทพฯ: บุรพาสาลีน.
- วินัย กองสิน. (2552). **การบริหารจัดการห้องสมุดโรงเรียน**. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2553, จาก <http://web.chon2.go.th/neted/data/book.htm>
- แววตา เตชาทวีวรรณ. (2551, มกราคม-มิถุนายน). **The School Library and Information Literacy in Thailand**. **โดมทัศน์**. 29(1): 1-11.
- ศุภมาศ ณ ถลาง. (2554, 6 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ศิริวรรณ เสริมวิฑูรย์, ที่ ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **มาตรฐานห้องสมุดและตัวบ่งชี้เพื่อการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2553, จาก <http://academic.obec.go.th/web/banner/u/22>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาห้องสมุด**. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). **กรอบแนวทางการดำเนินงาน "ห้องสมุด 3 ดี"**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ กศน.
- สุขพิกุล พิสิฐรุฬห์พันธ์. (2541). **ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครในการสนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุด**. ปริญญาานิพนธ์. ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์. (2552). **สิ่งที่ผมเป็นห่วง**. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2552, จาก <http://www.librarianmagazine.com/VOL1NO2/whatlamworrying.html>
- สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์: และคนอื่นๆ. (2550). **รายงานการวิจัยบทบาทในการสอนสารสนเทศของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. (2548). **ห้องสมุดโรงเรียนกับการสอนการเรียนรู้สำหรับทุกคน: บทบัญญัติว่าด้วยห้องสมุดโรงเรียน**. แปลโดย แม้นมาส ชวลิต. กรุงเทพฯ: ยูเนสโก.
- อารมณห์ เหล่าสุนทร. (ม.ป.ป.). **การบริหารจัดการห้องสมุด**. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2553, จาก <http://school.obec.go.th/e-lb/pic/managment.htm>
- อารีย์ สนั่นดี. (2548). **ผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนางานห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 2**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- Canarie, A. M. (1980). **Attitudes of Secondary School Administrators Toward School Librarians and School Library**. Dissertation Ed.D. (Educational Administration). Madison, WI: University of Wisconsin-Madison. Retrieved August 4, 2010, from <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=749728511&sid=2&Fmt=2&clientId=61839&RQT=309&VName=PQD>
- Cronbach, L. J. (1970). **Essential of Psychological Testing**. 3rd ed. New York: Harper & Row.

-
- Herring, J.E. (1998). The Role of the Principal in an Information Literate School Community: An International Research Panel. In **the Scotland Report 64th IFLA General Conference**, August 16–21, 1998, Amsterdam, Netherlands. Retrieved April 1, 2010, from <http://farrer.riv.csu.edu.au/principal/survey/report/paperSC.html>
- Krajewski, R. J.; Mmartin, J.; & Waldeon, J. C. (1983). **The Elementary School Principalship: Leadership for the 1980**. New York: Holt, Rinehart and Wiston.
- Krejcie, R. V.; & Morgan, D. M. (1970, Autumn). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 3: 607–610.
- Oberg, D. (1997). **Principal Support: Research from Canada**. Retrieved May 6, 2011, from <http://archive.ifla.org/IV/ifla63/63obed.htm>
- Shannon, D. M. (2009). Principles' Perspectives of School Librarians. **School Libraries Worldwide**. 15(2): 1–22.
- Van Hamersveld, C. E. (2007). **A Survey of School Administrators' Beliefs Regarding the Potential of School Library Programs to Impact Student Achievement**. Dissertation Ph.D. (Education). Minnesota: Capella University. Retrieved August 27, 2010, from <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1306864181&sid=6&Fmt=2&clientId=61839&RQT=309&VName=PQD>